

именовано: 04.04.2016.			
Бр. ред:	Бр. о:	Датум:	Вр:

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ**

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Нишу, број 107/1-4-2-01, од 23. марта 2016. године, именовани смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње мр Наташе Нагорни Петров, магистра уметности, под називом: *ИНОВАТИВНИ ПРИСТУПИ У НАСТАВИ ХАРМОНИЈЕ КАО ДЕО РЕФОРМЕ У СРЕДЊЕМ И ВИСОКОМ МУЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ*. Комисија је прегледала докторску дисертацију и на основу обухватне анализе, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Обим и структура докторске дисертације

Докторска дисертација под називом *ИНОВАТИВНИ ПРИСТУПИ У НАСТАВИ ХАРМОНИЈЕ КАО ДЕО РЕФОРМЕ У СРЕДЊЕМ И ВИСОКОМ МУЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ* аутора мр Наташе Нагорни Петров, написана је у складу са Одлуком о достављању докторских дисертација за репозиторијум Универзитета у Нишу СНУ бр. 8/16-01-011/15-011 од 09.12.2015. године. После уводних страна следи Резиме на српском и енглеском језику са кључним речима, а текст докторске дисертације, који се нумерички означава написан је ћирилицом у формату А4 на укупно 206 страница. Основни текст рада написан је на 197 страница. Литература, са укупно 293 библиографских јединица на српском и страним језицима и 13 електронских извора, поређана је азбучним редом на 20 страница. Посебан део рада чине Прилози, који обухватају 7 страница. Биографија са библиографијом кандидаткиње написана је на две стране.

Докторска дисертација садржи *Увод* и пет целина: *Методолошки део*, *Теоријски део*, *Настава хармоније у средњим музичким школама и факултетима музичке уметности*, *Иновативни приступи у настави хармоније* и *Закључак*.

У *Уводу* (стр. 1–3) је укратко образложена тема рада и мотивација кандидаткиње да прикаже досадашње реформске процесе у системима средњег и високог музичког образовања, као и да укаже на могуће промене и иновативне приступе у настави предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом.

Методолошки део (стр. 4–8), као прва од пет целина рада садржи проблем, предмет, циљ, задатке, хипотезе и методе истраживања. На почетку је јасно постављен проблем и предмет истраживања. Детаљно су разрађени теоријски, сазнајни и апликативни циљ истраживања, као и задаци којих је укупно осам. Следе хипотезе које су прецизно и конкретно формулисане. У складу са природом проблема, предметом, циљем и задацима

као и хипотезама, коришћена је дескриптивна метода, метода анализе педагошке документације и метода теоријске анализе.

Теоријски део рада (стр. 9–47) кандидаткиња почиње одређењем основних појмова. У образовном систему у Републици Србији, музичко васпитање и образовање присутно је на свим нивоима образовања – од предшколског до нивоа високог музичког образовања. Посебна пажња посвећена је функционисању и значају организованог стручног основног, средњег и високог музичког образовања. Важно поглавље заузимају реформе у оквиру средњег и високог музичког образовања. Музичко образовање на нашим просторима заживело је у последњој години XIX века, оснивањем прве музичке школе, Српске музичке школе (1899) која данас носи име Музичка школа „Мокрањац“. Током свих година осмишљавања и реализовања музичког образовања, дешавале су се природне али и неминовне промене, које су довеле до разгранатог система музичког образовања које обухвата популацију талентоване деце и омладине. Дуг реформски пут високог музичког образовања водио је од оснивања прве високошколске музичке институције, Музичке академије у Београду (1937), преко промена у дужини трајања, карактеру студија, гранању одсека (данас студијских програма), увођења нових наставних предмета, промена у наставним плановима и програмима. Данас је високошколско музичко образовање део јединствене европске зоне високог образовања. Увођење Болоњске конвенције у високошколске установе у области музичког образовања намеће неминовност реформских тековина, акредитовање установа и студијских програма као и константно деловање на обезбеђивању кадрова и побољшању квалитета наставе.

У трећем делу рада *Настава хармоније у средњим музичким школама и факултетима музичке уметности* (стр. 48–111) наилазимо на неколико целина. У првој се, почев од хронолошког представљања појма хармоније и његовог различитог тумачења прешло на Хармонију као наставни предмет, који је у континуитету присутан у образовном процесу теоретичара, музиколога, извођача, композитора, диригената почев од средње музичке школе. Дефинисани су предмети, циљеви и задаци наставног предмета Хармонија у систему средњег музичког образовања. Преласком на виши ниво музичког образовања хармонија поприма аналитичку димензију. Крајем XX века долази до осмишљавања новог наставног предмета – Хармонија са хармонском анализом – који представља спој теорије, праксе и анализе композиција аутора из различитих стилских епоха. У овом делу рада обухваћени су циљеви, исходи образовања и садржаји предмета Хармонија са хармонском анализом. Посебно поглавље посвећено је активностима великог броја музички образованих ствараоца са ширих простора, који су допринели развоју хармонске мисли, стварању уџбеничке литературе и развоју музике уопште. Шире сагледавање наставног предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом обухвата и пресек основне и допунске уџбеничке литературе. У раду се прате промене у наставним плановима и програмима предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом. Потреба за променом је водила ка намери да се у оквирима наведених предмета истакне значај који практична димензија овог предмета поседује. Обимни наставни садржаји оптерећени су гломазним плановима у којима је велики број музичких предмета

и недовољан број часова реализовања наставе. Последње поглавље трећег дела посвећено је наставним методама које су својствене настави предмета Хармонија у оквиру средњег музичког образовања, али и настави предмета Хармонија са хармонском анализом на нивоу високог музичког образовања. Неке од важних метода (метода усменог излагања, метода писмених и практичних радова, метода илустрације и демонстрације) показују континуитет кроз оба нивоа музичког образовања.

У четвртном делу рада, под називом *Иновативни приступи у настави хармоније* (стр. 112–167) кандидаткиња се определила за два правца. Први правац иновативних приступа обухвата практичну хармонизацију на инструменту, као незаобилазан, у пракси недовољно коришћен начин изражавања хармонског знања и стицања вештине трансфера хармонског знања на инструмент. У оквиру овако дефинисаног значаја који заузима практична хармонизација на инструменту, посебна важност дата је примени реновационог модела у процесу успешније практичне хармонизације на инструменту кроз допунско ангажовање свих актера у настави наведених предмета. Акцент је стављен на транспозицију, коришћење секвенци, хармонизацију различитих модалних структура. Много више времена и пажње посвећено је практичној хармонизацији на инструменту (свирање каденци, свих врста модулација, генералбаса и других задатих мелодија). У раду су препоручена уџбеничка издања која се не користе у нашој наставној пракси, а која могу допринети лакшем и квалитетнијем стицању вештине практичне хармонизације на инструменту (*Практични елементи генералбаса и Хармонија на клавиру*).

Други иновативни правац води ка протестантском коралу Јохана Себастијана Баха и посебно ка карактеристичним каденцирајућим поступцима који у њему постоје. Њиховим детаљним изучавањем (теоријским, практичним, аналитичким) ученицима и студентима се отвара широк простор у коме се истиче лепота и хармонски значај делова и целих протестантских корала. Протестантски корал се сагледава у оквиру актуелне уџбеничке литературе кроз богато стваралаштво Ј. С. Баха као средство методичке иновације у настави предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом.

На самом крају свог истраживања, кандидаткиња указује и на неопходне организационе промене у систему средњег и високог музичког образовања. Препоручује се повећање фонда часова недељне наставе које се односи само на практичну хармонизацију на инструменту; увођење нових обавезних и изборних предмета у систему високог музичког образовања; смањење група ученика и студената и стварање услова за квалитетнији наставни процес.

У последњем делу рада под називом *Закључак* (стр. 168–177) кандидаткиња мр Наташа Нагорни Петров је сажето приказала закључке реализованог теоријског истраживања. На крају *Закључка* налазе се *Педагошке импликације* спроведеног теоријског истраживања које су од великог значаја за музичку образовну праксу.

Литература (стр. 178–197) има укупно 293 домаћих и страних библиотечких јединица, као и законска и подзаконска акта, поређаних азбучним редом, у складу са писмом и 13 електронских извора. Све библиотечке јединице цитиране су у самом тексту.

Прилози (стр. 198–204) представљају саставни део докторске дисертације. Наведени нотни примери (26) преузети су из приручника В. А. Моцарта *Практични елементи генералбаса*, у преводу Јавора Конова (1999), *Хармонија на клавиру* (2013) Лауре Чуперјани и Мирјане Вељовић и Бахове збирке *371 четворогласна корална мелодија*.

2. Теоријска и методолошка утемељеност докторске дисертације

Истраживања утицаја школских реформи последњих деценија интензивирају се у развијенијим земљама Европе, као и на нашим просторима. Након увођења образовних реформских захвата 2002. године, долази до појаве већег броја истраживања везаних за њихову имплементацију у различим областима и на свим нивоима школског образовања. У том контексту, сасвим је оправдано интересовање кандидаткиње за испитивање реформског процеса у области музичког образовања. Специфичност овог истраживања је да оно обухвата два нивоа образовања – средње и високо музичко образовање, као и да се по први пут на нашем простору истражују реформске промене у оквиру наставног предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом. Посматрано са тог аспекта, може се констатовати да је реч о оригиналном истраживању које поред испитивања реформи у оквиру средњег и високог образовања, прати и континуитет у променама на нивоу садржаја, метода и облика наставног рада.

Тема докторске дисертације представља актуелан проблем истраживања значајан за теорију музичког образовања, али у ширем смислу и за педагогију као науку, јер прати промене управо са педагошког аспекта.

Теоријска утемељеност докторске дисертације заступљена је у веома опсежном теоријском истраживању проблема, почев од првих промена и реформи у оквиру предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом све до данас. Кроз приказ претходних реформи у музичком образовању могуће је сагледавање битних питања и проблема везаних за организацију наставе у области музичког образовања, посебно Хармоније, чиме се стиче увид у континуитет проблема који се јављају у настави овог предмета и начине њихових решавања у претходном периоду. Коришћи аналитички приступ, кандидаткиња разматра организацију наставног процеса, актуелне проблеме у наставним плановима и програмима, са критичког аспекта анализира постојеће уџбенике и осталу пратећу литературу, а све у циљу примене иновативних поступака који би могли унапредити квалитет рада у оквиру наставних предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом.

Имајући у виду дугогодишње педагошко искуство у музичком образовању кандидаткиње мр Наташе Нагорни Петров, Комисија сматра да је овако озбиљан теоријски приступ оригиналан и адекватно теоријски и методолошки утемељен. У прилог таквом ставу иду и прецизно постављени и јасни циљеви истраживања: теоријски, сазнајни и апликативни.

Методолошка утемељеност докторске дисертације утврђена је на основу методолошког приступа проблему који садржи све неопходне елементе за једно теоријско истраживање у области педагогије. Проблем истраживања је јасно постављен, као и циљеви и задаци. На основу њих, као и на основу проучене научне и стручне литературе, прецизно су

дефинисане хипотезе и методе истраживања, које су сагласне са постављеним циљевима и задацима: дескриптивна метода, метода анализе педагошке документације и метода теоријске анализе.

3. Анализа основних резултата истраживања

Резултати теоријског истраживања потврдили су постављене хипотезе и показали да су досадашње реформе у музичком образовању као импликацију имале промене у наставним предметима Хармонија и Хармонија са хармонском анализом. Наиме, истраживањем је утврђено да је у досадашњој пракси музичког образовања било промена које су утицале на мењање програмских садржаја, метода и облика рада у настави предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом.

Истраживањем је утврђено да су досадашња реформска решења углавном обухватала назив предмета у оквиру средњег и високог музичког образовања, бројеве часова, промењен карактер предмета и структуру наставних садржаја, методе рада. Једна од крупнијих промена у систему средњег музичког образовања десила се у последњем кварталу XX века увођењем усмереног образовања. Новине представљају две фазе усмереног образовања: класификациони испит за упис у другу фазу и увођење професионалне праксе за ученике свих одсека. Даљи ток реформских догађаја водио је до отварања нових одсека, нових наставних предмета, увођења изборне наставе. Сва дешавања која у основи поседују идеју промене унутар средњег музичког образовања обухватају праћење савремених токова развоја науке и музичке уметности. Основна начела развоја и мењања унутар средњег музичког образовања постављају темеље за високо образовање и формирање иницијативности, креативности и иновативности код ученика и студената.

У области високог образовања почев од школске 2006/2007. године на територији Републике Србије започет је процес увођења Болоњске конвенције који је увео значајне промене у делу високог музичког образовања. Као акредитоване установе са акредитованим студијским програмом, дозволом за рад, високошколске музичке установе у обавези су да константно делују на обезбеђивању кадрова и побољшању квалитета наставе. Реформска дешавања као пратећи, саставни део живота и образовања и данас су актуелна за све актере музичког образовног процеса. Пратећи реформске тежње великог броја носилаца средњег и високог музичког образовања у Републици Србији потврђена је претпоставка постављена у другој хипотези, по којој досадашње реформе указују на постојање континуитета и компатибилности у делу примене метода на нивоу средњег и високог музичког образовања.

Трећа хипотеза којом се претпоставља да постоји континуитет у третману и постављености наставних предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом, (посебно у делу циљева, задатака и метода наставног рада), потврђена је у току теоријског истраживања. У наставним плановима и програмима циљеви су модификовани и у њима је наглашенија практична димензија наставних активности са посебним тежиштем на

хармонизовање задате мелодије и развијање способности ученика да свирањем на клавиру стекну конкретне звучне представе хармонских токова. Основни циљ изучавања предмета Хармонија са хармонском анализом на вишем нивоу музичког образовања обухвата проширивање, употпуњавање и доградњу хармонског знања из раније етапе школовања у теоријском, стилско-историјском и практичном смеру, уз истицање важности стваралачко-аналитичког приступа.

Значајна пажња у раду је посвећена уџбеничкој литератури из области хармоније. Анализом уџбеника предмета Хармонија који су представљали обавезну подршку наставним садржајима, кандидаткиња је дошла до констатације да постоји разлика у приступу наставној материји, као и да је она детерминисана променама које се јављају у постављеним циљевима, задацима и методама у реализацији проучаваних предмета, чиме је потврђена четврта хипотеза.

Анализом промена у наставним плановима и програмима предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом на нивоу средњег и високог музичког образовања уочено је постојање мањих промена у односу на реформске захвате у овим нивоима образовања. Динамика промена у оквиру наставних планова и програма и књигама предмета варирала је у различитим периодима. Крупније промене евидентне су у структури наставних планова и књига предмета. У последњем кварталу XX века наступиле су промене у називима и карактеру самих предмета. Предмет Хармонија уклопио се у структуру наставног плана и програма и уџбеника за новонастали предмет Тонски слог са аранжирањем. Повратак на наставни предмет Хармонија и предмета који садрже аналитичку идеју у себи, довео је до осмишљавања свих пратећих докумената и уџбеника, као и новог назива предмета Хармонија са хармонском анализом.

Резултати теоријског истраживања говоре у прилог петој хипотези, којом се претпоставља да у наставним методама предмета Хармонија и Хармонија са Хармонском анализом има мањих промена у односу на реформе у музичком образовању. Наведене наставне методе карактерише континуитет и специфичност прилагођена наставним садржајима и карактеру самих предмета.

Кандидаткиња констатује да релевантна литература указује на могућности примене иновативних приступа у оквиру наставних предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом. Таква потреба условљена је дугогодишњом стереотипном реализацијом наставних садржаја предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом. У том контексту кандидаткиња мр Наташа Нагорни Петров се залаже за увођење иновативних приступа у наставни процес предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом.

Полазећи од става да у образовном процесу, нарочито на високом нивоу образовања, треба тежити уметничком и музичком квалитету као најбитнијим појмовима у високом музичком образовању (Roјko, 2007), кандидаткиња истиче да треба тражити могућности, начине и решења у циљу побољшања наставе предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом.

У току осмишљавања и реализације теоријског истраживања кандидаткиња је била вођена идејом примене иновативних приступа који би допринели модернизацији наставних предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом. У складу са тим, она препоручује могуће иновативне приступе у виду реновације и методичке иновације. У том контексту значајан део рада је посвећен протестантском коралу Ј. С. Баха, као средству за увођење методичких иновација у настави предмета Хармонија и Хармонија са хармонском анализом

Кандидаткиња, сагласно другим ауторима, указује на иновирајућу вредност примене карактеристичних каденцирајућих поступака из структуре протестантског корала Јохана Себастијана Баха (Chilvers, 2006; Swain, 2002; Petrović, 2011; Porter, 1987; Moray & Williams, 1998; Мясоедов, 2009; Lester, 1986; Kostka & Payne, 1995; Kiš Žuvela, 2011; Јовановић, 2006б; Živković, 2001; Despić, 1986; Austin, 2009; Amon, 2006). Протестантски корал није непознат у нашој хармонској пракси. У оквиру актуелног система студирања, протестантски корал детаљније се изучава на првој години основних студија, превасходно у стилском контексту и уз примену аналитичких техника (Деспић, 2002). Измештање протестантског корала из стилских оквира и максимално коришћење његових потенцијала препознато је у карактеристичним каденцирајућим поступцима који се препоручују ученицима и студентима као средство савладавања теоријских знања, и што је још важније, као средство за побољшање практичног рада у поступку израде хармонских задатака и свирања на инструменту.

4. Закључак и предлог

На основу прегледа и анализе докторске дисертације мр Наташе Нагорни Петров, чланови комисије су сагласни у мишљењу да је тема којом се кандидаткиња бави веома актуелна, научно релевантна и оригинална, јер се овакво истраживања први пут ради у области музичког образовања. Докторска дисертација је адекватно теоријски утемељена, методолошки коректно постављена и усклађена са образложењем које је наведено у пријави теме.

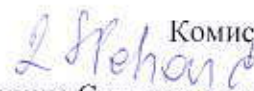
Реализовано је обимно и оригинално осмишљено теоријско истраживање, а добијени резултати приказани су на систематичан начин, уз адекватну интерпретацију, тумачење и критички приступ. Проблем истраживања је вишеструко значајан за предмете у области високог и средњег музичког образовања, посебно за саме наставне предмете Хармонија и Хармонија са хармонском анализом, као и за друге сродне дисциплине. Проблем истраживања значајан је за теорију музичког образовања, а добијени резултати су од изузетног значаја за образовну праксу у музичким школама и на факултетима музичке уметности у смислу иновирања и унапређивања наставног процеса.

На основу прегледа рукописа чланови комисије дају позитивну оцену докторске дисертације мр Наташе Нагорни Петров *ИНОВАТИВНИ ПРИСТУПИ У НАСТАВИ ХАРМОНИЈЕ КАО ДЕО РЕФОРМЕ У СРЕДЊЕМ И ВИСОКОМ МУЗИЧКОМ*

ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ и предлажу Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу да прихвати извештај и да одобри усмену одбрану докторске дисертације.

У Нишу, марта 2016. године.

Комисија:

Др Зорица Станисављевић Петровић, ванр. проф.
Филозофског факултета Универзитета у Нишу
(ментор)

Др Соња Цветковић, ванр. проф.
Факултета уметности Универзитета у Нишу
(члан)

Др Розалина Попова Коскарова, ред. проф.
Педагошког факултета Универзитета
„Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу
(члан)

Др Јелена Максимовић, доцент
Филозофског факултета Универзитета у Нишу
(члан)

Др Данијела Стојановић, ванр. проф.
Факултета уметности Универзитета у Нишу
(члан)